

адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

Інформація або документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта (особи, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав). При цьому інформація або документи, що отримані від третіх осіб і містять відомості про них, можуть поширюватися з урахуванням вимог законодавства з питань захисту персональних даних (ч. 2 ст. 22).

Обов'язок зберігати адвокатську таємницю поширюється на адвоката, його помічника, стажиста та осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також на особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю. Адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання зобов'язані забезпечити умови, що унеможливають доступ сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її розголошення (ч. 3 ст. 22).

У разі пред'явлення клієнтом вимог до адвоката у зв'язку з адвокатською діяльністю адвокат звільняється від обов'язку збереження адвокатської таємниці в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів. У такому випадку суд, орган, що здійснює дисциплінарне провадження стосовно адвоката, інші органи чи посадові особи, які розглядають вимоги клієнта до адвоката або яким стало відомо про пред'явлення таких вимог, зобов'язані вжити заходів для унеможливлення доступу сторонніх осіб до адвокатської таємниці та її розголошення.

Слушно є думка тих фахівців, які пропонують, до предмету адвокатської таємниці слід віднести і сам факт звернення особи до адвоката (С. М. Логінова, О. Г. Яновська та ін.).

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що кримінальними процесуальними гарантіями адвокатської таємниці є визначені кримінальним процесуальним законом засоби та способи нерозголошення будь-якої інформації, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питань, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності та самого факту звернення клієнта до адвоката за правовою допомогою у кримінальних провадженнях.

Глепова М.І.

аспірант кафедри кримінального процесу.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПОНЯТЬ «ЮРИДИЧНА ОСОБА ЯК ПОТЕРПІЛИЙ» ТА «ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗИВАЧ»

На сьогодні можливість визнання потерпілими не лише фізичних, а й юридичних осіб визнана на міжнародному рівні. Так, Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочину і зловживання владою під терміном «жертви» розуміє осіб, яким індивідуально чи колективно було завдано шкоди, включаючи тілесні ушкодження або моральні збитки, емоційні страждання, матеріальні збитки або суттєве звуження їхніх основних прав у результаті дії чи бездіяльності, що порушують діючі національні кримінальні закони держав-членів, включаючи закони, що забороняють злочинне зловживання владою (п. 1). Отже, Декларація прямо не вкажує на визнання потерпілим юридичної особи, але перший крок в

цьому напрямку все ж таки зроблений міжнародною спільнотою. В п. 10 Декларації закріплено, що в разі заподіяння значних збитків оточуючому середовищу реституція, якщо буде винесено відповідне рішення, повинна включати, наскільки це можливо, відновлення довкілля та інфраструктури, заміну майна громади та відшкодування витрат, пов'язаних з переселенням у тих випадках, коли така шкода викликає необхідність переміщення громади (Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочину і зловживання владою (1985 р.) // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій – Амстердам-Київ. – 1996. – с. 341).

Юридична особа в кримінальному провадженні як потерпілий є новою національного кримінального процесуального законодавства. Вбачається, що це законодавче положення було сформульоване на підґрунті наукових пропозицій. Наділення юридичної особи правами потерпілого, які передбачені ст. 56 КПК, є безсумнівним досягненням науки кримінального процесу. В КПК 1960 року було закріплено, що юридична особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, і пред'явила вимогу про її відшкодування, мала можливість отримати процесуальний статус цивільного позивача (ст. 50). На нашу думку, таке положення не відповідало конституційному принципу захисту прав усіх суб'єктів права власності, передбаченого частиною 4 ст. 13 Конституції України.

Поза всякого сумніву, визнання юридичної особи потерпілим наділяє її більшим обсягом прав, ніж у цивільного позивача (за КПК 1960 року), і як наслідок – більшими можливостями для захисту порушених інтересів.

В даному аспекті заслуговує на особливу увагу позиція деяких вчених-процесуалістів з приводу того, що можливість для захисту своїх прав та інтересів у юридичної особи були існують з'ясувати звужені (Бруснищын Л. В. Потерпевший: уголовно-процессуальные аспекты / Л. В. Бруснищын // Государство и право. – 1995. – № 9. – с. 67-70.). Заборона визнавати юридичну особу потерпілим призводила, з одного боку, до очевидної недостатності комплексу процесуальних прав, якими наділений цивільний позивач для захисту власних інтересів, а з іншого – створювала ситуації, коли юридичні особи, які фактично ставали учасниками правовідносин, врегульованих кримінальним процесуальним законом, були позбавлені необхідних процесуальних засобів для захисту порушених прав.

Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 61 КПК цивільний позивач має права та обов'язки, передбачені КПК для потерпілого, в частині, що стосується цивільного позову, а також має право підтримувати цивільний позов або відмовитися від нього до видалення суду в нарадчу кімнату для ухвалення судового рішення.

Слід зазначити, що за деякими незначними розбіжностями процесуальний статус вказаних учасників майже повністю збігається: правами, які відрізняють потерпілого від цивільного позивача є право підтримувати цивільний позов або відмовитися від нього. При цьому і потерпілий, і цивільний позивач реалізують своє право на відшкодування шкоди шляхом пред'явлення цивільного позову. Тому, на нашу думку, вказані права слід передбачити для потерпілого без додаткового наділення його процесуальним статусом цивільного позивача.

З огляду не вказане вважаємо, що слід погодитися із О.В. Гриненко, який запропонував надавати потерпілому права цивільного позивача «автоматично», без додаткового визнання його цивільним позивачем в кримінальному процесі (Гриненко А.В. Потерпевший должен иметь не меньше процессуальных прав, чем обвиняемый // Российская юстиция. – 2002. – № 9. – с. 51-52).

Аргументуючи нашу позицію, значимо наступне. У випадках, коли цивільним позивачем є юридична особа, для участі у провадженні буде залучатися її представник. Оскільки юридична особа – це у більшості випадків колективний суб'єкт, то в кримінальній процесуальній відносини може вступати лише в особи свого представника. Відповідно до ч. 1 ст. 63 КПК представником цивільного позивача у кримінальному провадженні може бути керівник чи інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю.

Коли потерпілим є юридична особа, до провадження також залучається її представник. Згідно з ч. 2 ст. 58 КПК представником юридичної особи – потерпілого може бути її керівник,

інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю, та особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні.

Наведене дозволяє констатувати наявність двох представників юридичної особи у випадках, коли потерпілий залуцає адвоката для захисту своїх прав, оскільки, як вказано в ч. 1 ст. 63 КПК представником цивільного позивача не може бути адвокат.

На підставі викладеного, вважаємо за доцільне додати до прав потерпілого наступні права: право підтримувати цивільний позов або відмовитися від нього до видалення суду в нарадчу кімнату для ухвалення судового рішення та виключити з учасників кримінального провадження цивільного позивача.

У порівняльно-правовому аспекті слід зазначити, що в КПК Франції, ФРН поняття «цивільний позивач» та «потерпілий» використовуються як синоніми (Головко Л.В. Дознання і предварительне следствие в уголовном процессе Франции. – М.: 1995. – с. 78; Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии). Сборник законодательных материалов / Под ред. И.Д. Козочкина. – М.: 1999. – с. 89).

Григорук В.С.

студентка,

Київський інститут

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЗА НОВИМ КПК

Кульмінацією перебудови кримінально процесуального законодавства України стало прийняття 20 листопада 2012 року нового КПК України.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає підозрюваного як людину, яку підозрюють у чомусь (Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Укладач і головний редактор В.Т. Бусел. К.: Ірпінь ВТФ «Перун», 2005. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 03 листопада 2014: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта, 2014. – с. 30).

Чинне законодавство також містить поняття підозрюваного, наділяючи цей термін особливим процесуальним змістом. Так згідно ст. 42 Кримінального процесуального кодексу України підозрюванам є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276–279 цього Кодексу, повідомлено про підозру або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення (Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. за заг. ред. В. Я. Тація. – Х.: Право, 2012. ; Яновська О. Г. Кримінальне провадження: процесуальні документи захисту: посібник / О. Г. Яновська, Л. Л. Лазебний. – К., 2013).

Поняття підозрюваного в чинній редакції закону досить невдале і не охоплює особи, яка з'явилась з повинною, або щодо якої була заява про вчинення нею кримінального правопорушення і відомості про правопорушення якої внесені до єдиного реєстру досудових розслідувань. Фактично за чинної конструкції відносно особи може здійснюватись кримінальне провадження, про це вона може певний час не довідуватись, її взагалі протягом відповідного часу не надається ніяких процесуальних прав для захисту своїх інтересів (Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Загальна частина: підручник. Академічне видання. – К.: Алерта, 2014. – с. 168).

Аналізуючи статус підозрюваного В. М. Тертишником була висловлена пропозиція ввести в законодавчий обіг замість поняття «підозруваний» новий термін «підслідний».

В українській мові синонімами слова «підозра» є слова «припущення» та «сумнів». «Сумнівний» учасник процесу – це гірка реальність сьогодення

Вживання терміна «підслідний» було б правильним. Адже він вказує саме на фактичне становище особи, а не на суб'єктивне уявлення про ситуацію з боку слідчого. Крім того, він